

DOCUMENTS

El testimoni de Josep Pallach.
Un jove estudiant escriu sobre la República
i l'autonomia (1932 i 1933)
The testimony of Josep Pallach.
*A young student writes about the Republic
and autonomy (1932 and 1933)*

Salomó Marquès Sureda
salomo.marques@udg.edu
Universitat de Girona (Espanya)

Data de la recepció de l'original: novembre de 2016

Data d'acceptació: gener de 2017

RESUM

Presentem dos documents escolars que va escriure Josep Pallach, un adolescent que estudiava al Col·legi Empordanès de Figueres (Alt Empordà), una escola dirigida per Josep Pey, un mestre renovador, republicà i catalanista que va anar a l'exili el 1939. Les dues redaccions varen guanyar el premi al concurs convocat per l'ajuntament republicà. El noi que les va escriure i va ser premiat, anys més tard va ser professor al Departament de Pedagogia a la Universitat Autònoma de Barcelona, acabada de crear, i un destacat polític socialista. La seva tesi doctoral sobre els mestres de Catalunya a principis del segle xx va ser una aportació fonamental a la història de l'educació. Els textos escrits per aquest noi de 12-13 anys mostren la seva indiscutible personalitat i la

visió política d'un vailet que vivia intensament la nova situació política de Catalunya i l'Estat espanyol.

PARAULES CLAU: Josep Pallach, escola republicana, Segona República, Col·legi Empordanès, exili de mestres.

ABSTRACT

We present two school documents that were written by Josep Pallach, an adolescent who studied at Col·legi Empordanès de Figueres (Alt Empordà), a school run by Josep Pey, a reformist teacher, Republican and a supporter of Catalan autonomy who was exiled, in 1939. The two essays won a prize in the competition organised by the Republican town council. The boy who wrote them and won the award, several years later went on to become professor in the Department of Pedagogy at the recently created Autonomous University of Barcelona and a leading socialist politician. His doctoral dissertation on the teachers of Catalonia at the beginning of the 20th century made a fundamental contribution to the history of education. The texts written by this 12-13 year-old boy reveal his undeniable personality and the political vision of a young man who experienced the new political situation of Catalonia and the Spanish State in an intense way.

KEY WORDS: Josep Pallach, Republican school, Second Republic, *Col·legi* Empordanès, teachers' exile.

RESUMEN

Presentamos dos documentos escolares escritos por Josep Pallach, un adolescente que estudiaba en el Col·legi Empurdanès de la ciudad de Figueres, un colegio dirigido por Josep Pey, maestro renovador, republicano y catalanista que en 1939 se marchó al exilio. Las dos redacciones fueron premiadas en el concurso público convocado por el ayuntamiento de la ciudad. El joven que las escribió y fue premiado, años más tarde fue profesor en el Departamento de Pedagogía de la recién creada Universidad Autónoma de Barcelona y un destacado político socialista. Su tesis doctoral sobre el magisterio de Cataluña a principios del siglo xx aportó datos fundamentales para la historia de la educación. Los textos escritos por un chico de 12-13 años nos permiten

conocer su indiscutible personalidad y la visión política de un joven que vivía intensamente la nueva situación política de Cataluña y de España.

PALABRAS CLAVE: Josep Pallach, escuela republicana, Segunda República, Col·legi Empordanès, exilio de maestros.

I. JOSEP PALLACH: PEDAGOG I POLÍTIC

L'any 1969 es varen recuperar els estudis universitaris a Girona en el marc del Col·legi Universitari, adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), creada l'any anterior i ubicada a Bellaterra.¹ S'hi impartia el primer cicle de Filosofia i Lletres. En aquesta secció els tres blocs d'ensenyament eren: Filologia i Filosofia; Història, Geografia i Art, i Psicologia i Ciències de l'Educació. Aquest darrer es va iniciar el curs 1973-1974. El professorat procedia, per una part, de l'institut de batxillerat de Girona, i, per l'altra, de la UAB.

Un dels professors dels estudis de Ciències de l'Educació era Josep Pallach, que compartia la docència entre Girona i Bellaterra; a més, era el director de la delegació de l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE), a Girona. Impartia l'assignatura de primer curs Introducció a les Ciències de l'Educació amb una bona càrrega d'Història de l'Educació. La docència d'aquesta matèria la compartia amb la professora Marta Ros, que també treballava a la delegació de l'ICE. Pallach feia les classes les tardes del dilluns i del divendres, i Ros la del dimecres.

Els primers anys, a més del seu treball docent i de direcció de l'ICE, estava preparant la tesi doctoral. Investigava sobre el magisteri públic de la demarcació de Girona durant la primera dècada del segle xx. La tesi, titulada *Los maestros públicos de Gerona y los orígenes de la renovación pedagógica en Cataluña*, la va defensar el 1974. Quatre anys més tard, un cop traduïda al català per Marta Ros i Salomó Marquès, es va publicar amb el títol *Els mestres públics i la reforma de l'ensenyament a Catalunya*.²

Aquesta investigació va omplir un buit en la historiografia educativa catalana que feia anys que calia omplir. El 1916 el mestre gironí Miquel Santaló

¹ Els estudis universitaris a la ciutat es remunten al 1446, quan el rei Alfons el Magnànim va concedir a Girona el privilegi d'impartir titulacions de gramàtica, retòrica, filosofia, teologia, dret i medicina. La universitat es va clausurar el 1717 com a conseqüència de l'aplicació del decret de Nova Planta. El 1869 durant la revolució liberal es creà la Universitat Lliure que funcionà pocs anys, fins a 1874.

² PALLACH, Josep. *Els mestres públics i la reforma de l'ensenyament a Catalunya*. Barcelona: CEAC, 1978.

proclamava a les Conferències Pedagògiques celebrades a la Normal de Girona que organitzava l'Associació Provincial de Mestres Nacionals: «El dia que surti a la llum pública una història del moviment pedagògic espanyol sobre allò que ha fet el Magisteri per al seu benefici propi, automàticament en certa manera, mogut tan solament per un afany de perfecció, tenim la seguretat que hom assenyalarà en primer lloc els mestres gironins si es fa la justícia merescuda».³ Anys més tard, quan Pallach estava acabant la tesi, el periodista Robert Saladrigas, esmentava una cita del pedagog Pere Verges que manifestava: «Potser algun dia s'estudiarà com cal l'aportació de les comarques gironines al desenvolupament de la pedagogia catalana. Han ofert al país grapat de mestres excel·lents, molts dels quals eren autodidactes de la pedagogia, de la metodologia, de l'educació en el sentit més general i que sense mitjans materials i sense suport de cap mena saberen crear els seus propis mètodes de treball».⁴ Doncs bé, aquests són els mestres que va estudiar Pallach.

Pallach impartia docència, treballava en la tesi doctoral i, també, des de la delegació de l'ICE a Girona, organitzava arreu de la demarcació gironina els cursos de llengua i cultura catalanes per a mestres i, a partir de 1971, va donar suport a la celebració per primera vegada de les Escoles d'Estiu, a Girona. Jo vaig tenir la sort de ser alumne seu i, més tard, de treballar amb ell en la delegació de l'ICE com a auxiliar administratiu.

Com a professor ens va sorprendre des del primer dia per la dinàmica que va crear a la seva classe. En sóc testimoni directe. Érem a finals de la dictadura; el clima polític entre bona part dels estudiants i el professorat era intens; els debats i les tensions que es creaven a la seva classe eren de primera magnitud. Pallach interrogava l'alumnat; no era d'aquells que explicava i prou; explicava i qüestionava, i defensava les seves opinions sobre la futura escola en democràcia amb arguments; postura que sovint no era compartida pels més radicals, que el titllaven de socialdemòcrata!

A mesura que el curs avançava, anàvem descobrint un professor amb una cultura amplíssima. Fa una colla d'anys, Marta Ros –la professora amb qui compartia l'assignatura– i jo mateix –aleshores un dels seus alumnes– ho recordàvem amb aquestes paraules: «Aula 3, al fons del corredor, a mà esquerra, després de la sala gran. Ja hi som. Entra el professor, bossa a la mà, jersei

³ SANTALÓ, Miquel. «Lo que puede hacer el Magisterio por la cultura patria», *Conferencias Pedagógicas celebradas en la Escuela Normal de Maestros de Gerona*. Girona: 1916, p. 7-8.

⁴ SALADRIGAS, Robert. *L'Escola del Mar i la Renovació Pedagògica a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1973, p. 63.

marró de coll alt, pantalons foscos. No és pas un model de ben vestir, penso. Ni gaire alt ni gaire baix, normal; passaria desapercebut en un grup. S'acosta a la taula, on deixa la cartera negra. En treu alguns papers, es posa les ulleres i s'acosta als alumnes que comencen a callar. La primera fila és buida. Ell ho aprofita per posar el peu damunt la cadira, es puja les ulleres sobre el front, com els antics aviadors, ens mira i diu: "algú de vostès sabria explicar-me què entén per educació?" Silenci. Finalment un es decideix, i a partir d'aquí s'anima un debat en el qual a poc a poc participem força alumnes».⁵

I també anàvem descobrint el Pallach polític. Ho fèiem a través de les notícies de la premsa, de les opinions que manifestava a classe i, també, pel fet que algun dia no venia, retingut per la policia, etc. Els seus alumnes vàrem tenir la sort de descobrir un professor universitari que era un clar exponent de l'expressió de Campalans «Política vol dir pedagogia».

Els seus col·legues universitaris el recorden com una persona que «provocava constantment el debat, conscient que amb això ajudava a reflexionar i a comprometre's amb l'educació i el país. Compromís i coherència, aquests foren els principis fonamentals que caracteritzaven la seva pràctica pedagògica».⁶ Així ens el presentava el professor Sarramona amb qui compartia docència a Bellaterra. Marta Ros, amb qui compartia docència a Girona, diu que les seves classes eren «autèntiques lliçons de pedagogia possibilista, del tot connectada amb el fet de cada dia. Pallach analitzava tot el que incideix en el fet educatiu i ho explicava fonamentat sempre en bases pedagògiques i culturals d'un gran abast. Escoltant-lo es mantenia viva la reflexió, s'havien de contrastar coneixements, activar la memòria, portar el fil del pensament fins al dubte i forçosament plantejar la qüestió. La intervenció dels alumnes era la culminació de la seva manera d'ensenyar».⁷

Aquest pedagog i polític havia nascut l'any 1920 a Figueres (Alt Empordà). Els primers estudis els va fer a les monges franceses i, més tard, estudià al Col·legi Empordanès amb el mestre Josep Pey i Calvet, un mestre renovador, republicà i catalanista que va anar a l'exili el 1939.

⁵ ROS, Marta; MARQUÈS, Salomó, pròleg a *Els mestres públics i la reforma de l'ensenyament a Catalunya*. Barcelona: CEAC, 1978, p. 9.

⁶ SARRAMONA, Jaume. «El professor de la Universitat Autònoma de Barcelona», *Revista de Girona*, 189, p. 73-75.

⁷ ROS, Marta. «El Col·legi Universitari de Girona i l'Institut de Ciències de l'Educació», *Revista de Girona*, 189, pàg. 71-72.

Feu el batxillerat i estudià a l'Escola Tècnica d'Arts i Oficis. El 1934 s'afilià al Bloc Obrer i Camperol (BOC) que el 1936 s'uní al Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM). Pallach va ser el secretari de les joventuts del partit. Amb la victòria dels rebels a la República i la instauració de la dictadura franquista marxà a l'exili, a França. Al país veí continuà actiu en política; i es llicencià en Filosofia i Lletres (especialitat de Pedagogia) a la Universitat de Montpeller.

La seva vida política va ser intensa. Entrà clandestinament a Catalunya. Descobert, fou empresonat a Girona i Figueres. El febrer del 1946 se n'evadí. Retornà a França i s'afilià al Moviment Socialista de Catalunya. A París estudià Pedagogia i Psicologia a la Universitat. Fa entrades clandestines a Catalunya. Professionalment treballa en diferents instituts fins que el 1951 s'incorpora al Lycée Pilote de Montgeron. En aquest centre participa directament en l'aplicació del nou pla d'estudis del govern francès, el Pla Wallon. A l'exili va publicar sobre política⁸ i també sobre educació.⁹

El 1969 retorna definitivament a Catalunya on continua de manera intensa l'activitat política i la pedagògica. El curs 1970-1971 s'estrena com a professor, a l'Institut Jaume Vicens i Vives de Girona. Després s'incorpora com a professor no numerari (PNN) a la Universitat Autònoma de Barcelona, fent classes a Bellaterra (durant la setmana) i al Col·legi Universitari de Girona (dilluns i divendres). Ja a Catalunya, tal com havia fet a França, a més de la seva tesi doctoral, continua publicant sobre temes educatius.¹⁰ També sobre política.¹¹

Al mateix temps es dedica intensament a la política els darrers anys de la dictadura i els primers de la transició cap a la democràcia. El 1975 va participar en el cicle *Les terceres vies a Europa* donant a conèixer el seu pensament polític de marcat caràcter socialdemòcrata; el mateix any va participar en la constitució del Consell de Forces Polítiques de Catalunya que plantejava el restabliment de la Generalitat i el retorn del president Josep Tarradellas. A principis de gener de 1976 va ser elegit co-president del reagrupament Socialista que el maig de 1976 es va transformar en Partit Socialista de Catalunya

⁸ PALLACH, Josep. *El nostre combat (Acció i perspectiva del socialisme a Catalunya)*. París: Edicions del Moviment Socialista de Catalunya, 1954.

⁹ PALLACH, Josep, *El Gran Problema. Escola i ensenyament per a tots!* Perpinyà: Edicions Ibèria, 1964.

¹⁰ PALLACH, Josep. *Instituts pilot i reforma de l'ensenyament mitjà*. Barcelona: Editorial Nova Terra, 1971; PALLACH, Josep. *La explosión educativa*. Barcelona: Salvat, 1973.

¹¹ PALLACH, Josep. *La democràcia, per fer què?* Barcelona: Nova Terra, 1975.

–Reagrupament (PSC-R) d'orientació clarament socialdemòcrata i enfrontat al Partit Socialista de Catalunya– Congrés (PSC-C) d'orientació marxista, en una Catalunya amb un PSOE totalment minoritari. El 9 de gener en va ser escollit secretari general.

Va morir l'endemà, 10 de gener, d'un atac de cor a Esclanyà (Baix Empordà). Acabava de fer classe als alumnes de Girona. Quan el vaig acomiadar, a la porta del seu cotxe, sortint de treballar a l'ICE em va dir: «Diumenge vine a casa que parlarem de la teva tesi; tinc llibres i documents que t'interessen». Ja no va ser possible. Després de la seva mort i amb el pas del temps, diferents autors destacaren la seva vàlua humana i política.¹² També es publicà una antologia dels seus textos pedagògics amb un pròleg d'Octavi Fullat, company de Departament a la Universitat Autònoma de Barcelona.¹³

II. EL COL·LEGI EMPORDANÈS

La influència de la formació rebuda al Col·legi Empordanès en el jove Pallach és innegable. L'historiador Meroño explica que Pey, el director del centre, va marcar Pallach profundament. Era l'editor de la publicació *Empordà Federal*, i militant actiu de la plataforma política Federació Republicana i Socialista de l'Empordà, agrupament de figures lliurepensadores, republicanes, i de persones vinculades al progressisme i la francmaçoneria.¹⁴

El col·legi l'havia creat Rafel Ramis en la primera dècada del segle xx. El seu director, un mestre catalanista i liberal, durant la Dictadura de Primo de Rivera decidí marxar a França per por de ser empresonat. La catalanitat del centre era indiscutible. Ho veiem en els anuncis que publicava a la premsa local i comarcal. Per exemple, a l'*Alt Empordà* del 17 de setembre de 1921 s'anunciava així: «Col·legi Empordanès. Regentat per D. Rafel Ramis. Aquest acreditat establiment d'ensenyança ha afermat més encara la seva catalanitat amb motiu de la reorganització que ha estat anunciada darrerament al públic

¹² FERRER, Joaquim; BALTÀ, Pere (coord.). *Recordat Josep Pallach. Reflexió col·lectiva entorn d'un gran líder*. Barcelona: Rúbrica Editorial, 2002; PALLACH, Antònia. *Josep Pallach: 43 anys de passió*. Barcelona: 1989; PALLACH, Antònia. *Història d'un home dret: Josep Pallach*. Barcelona: Viena Columna, 1995; PORCEL, Baltasar. *Josep Pallach*. Barcelona: Editorial AC, 1977; RUBIOL, Glòria. *Josep Pallach i el Reagrupament*. Barcelona: PAM, Barcelona, 1995.

¹³ MARQUÈS, Salomó (ed.). *Josep Pallach pedagog. Antologia de textos*. Pròleg d'Octavi Fullat. Girona: CCG, 2002.

¹⁴ MEROÑO, Pere, *Josep Pallach (1920-1977). Història d'un líder*. Barcelona: Edicions 62, 1997, p. 21.

amb les fulles de propaganda redactades també en la nostra llengua. L'obra del senyor Ramis és ben lloable en tots els qui reconeixem l'eficàcia del català com a llengua d'ensenyança. El "Col·legi Empordanès" dona a la nostra llengua un absolut imperi en les seves ensenyances».

Quan Ramis marxa a França, els mestres Pey i Solanes li compren el col·legi. Al centre, a més dels ensenyaments obligatoris, s'hi impartien ensenyances de comerç; també s'hi feien classes a nois i noies per completar l'ensenyament rebut durant els anys escolars. S'hi editava la revista *Joventut* en què Pallach va ser un articulista actiu.

La premsa local i comarcal informava puntualment de les activitats del centre. Això permet valorar la dimensió pedagògica de l'establiment. El 2 de juliol de 1932 afirmava, entre altres coses: «Si el públic figuerenc no hagués ja reconegut la vàlua de l'ensenyament que es dona en aquell Centre docent, reconeixement palesament manifestat amb els dos-cents i escaig d'alumnes que hi concorren, les nostres paraules podrien semblar exagerades. Però la més estricta veritat obliga a afirmar que el Col·legi Empordanès és una fornall en el qual es trempen admirablement les intel·ligències de les noves generacions, formant un estol de ciutadans cultes, d'aquella cultura païda que ha d'ésser la base de la consciència ciutadana que ha d'afirmar la personalitat de la nostra terra».¹⁵

Un d'aquests alumnes va ser Josep Pallach i la intel·ligència d'aquest jove ciutadà queda ben clara en els documents que segueixen.

III. DESCRIPCIÓ DELS DOCUMENTS

El primer document dedicat al primer aniversari de la proclamació de la república té 11 pàgines manuscrites amb una nota final (escrita en cursiva) per part de la direcció del centre sobre el tema de l'ortografia. El segon document consta de vuit pàgines manuscrites. Tots dos es troben a l'Arxiu Municipal de Figueres.

Tenint present la nota que va escriure sobre l'ortografia la direcció del Col·legi Empordanès en què manifestava que «Recent el decret de bilingüisme, els

¹⁵ Josep Pey i Calvet fou un dels molts mestres que el 1939 marxaren a l'exili amb la instauració de la dictadura. Vegeu MARQUÈS, Salomó; MORENO, José. *El magisteri gironí d'Esquerra a l'exili de 1939*. Barcelona: Fundació Josep Irla, 1912, p. 137-148.

nostres escolars no estan encara prou capacitats per fer una redacció acurada», hem optat per transcriure el text sense cap tipus de correcció.

I

14 d'Abril! Primer Aniversari de la Proclamació de la República
Exercici de Redacció

¡Honra a tu, data memorable, que vingueres, com la primavera, a il·luminar el cor de tots els espanyols! Per a celebrar aquesta diada, que honra al poble espanyol, l'Il·lrm. Ajuntament de Figueres ha obert un concurs de composició entre els alumnes de les escoles de la nostra ciutat, al qual concurs, jo, com a humil escolar figuerenca, vui contribuir-hi en tot el que pugui.

En tota nació ha d'haver-hi una o unes autoritats per a imposar l'ordre. Aquestes autoritats constitueixen el govern. Els modes de governar, o sigui les formes de govern són moltes, però les principals són dos: la monàrquica, que és quan el poder suprem de la nació resideix en un sol individu anomenat rei, emperador o sultà, i la republicana que és quan el poder superior de la nació l'exerceixen varis individus que, de comú acord, en nomenen un per a presidir, d'aquest se'n diu President de la República. La monarquia es divideix en electiva i hereditària, segons que el sobirà arriba al poder per herència o per elecció. També pot haver-hi Dictadura, que nosaltres, en 7 anys, ja hem tingut temps de tastar, i que és la dominació suprema temporal i enèrgica de un sol individu.

De república també n'hi ha de moltes classes, però les principals són dos: la unitària i la federal, segons que la nació es regeixi amb una constitució o que cada regió tingui les seves lleis o el seu estatut per governarse ella mateixa.

És a dir, que en la monarquia governa un sol home «por la gracia de Dios», mentres que en la república governa el poble, que és, que ha d'ésser, l'únic sobirà dels seus destins.

Y ara parlem un xic de la desapareguda, (i ja era hora!), monarquia espanyola. El desprestigi d'aquesta monarquia venia ja del passat segle, de les guerres colonials en les quals hi perdérem tot, pessetes, homes i honor. Després la impopularitat de la guerra del Marroc, la Dictadura, que fou la mordaça de ferro que, per mediació del general Primo de Rivera, imposà l'ex-rei al poble espanyol i, per últim, el fusellament

dels herois de la República Espanyola, Galán i García Hernández, que fou la gota d'aigua que feu desbordar el vas, ja ple, que el poble espanyol aguantava de la finida monarquia.

Caigut ja Primo de Rivera, l'ex-rei va veure que sols unes eleccions el podien aguantar al tron, quan, precisament, va succeir tot el contrari.

El poble no podria suportar la cosa inicua! I vergonyant de fusellar dos homes en 24 hores, sense formació de causa, i per això en les eleccions municipals va expressar rotundament que el seu desig era que el rei se n'anés i que no tornés mai més.

Davant d'això, l'ex-monarca el que devia fer, si li quedava una mica de vergonya. Era fugir, i així ho va fer.

Y ara expliquem el que va succeir a Figueres el 14 d'abril de 1931.

Alli, cap a quarts de tres, va començar a córrer per estudi la noticia de que s'havia proclamat a Barcelona la República.

El cas es que, a les 5, quan sortirem d'estudi veiérem grups que comentaven les notícies de la ràdio. Mitja hora després quan la gent ja s'impacientava i la radio anava donant més notícies concretes sobre que s'havia proclamat la República a Espanya, vàrem veure sortir de la Federació la bandera catalana que anava cap a cà la Vila. Allí es van hissar, en mig de gran entusiasme, les banderes catalana i republicana, i va parlar el Sr. Pujulá, batlle de la ciutat, el Sr. Puig Pujades, el Sr. Vernet i dos o tres consellers més, recomanant calma i prometent que el dia 15, o sigui l'endemà, s'aniria a alliberar als capitans presoners de Jaca i als deu o dotze presos socials que hi havia al castell. Després es va fer la gran passada per tot Figueres trencantse les plaques que duïen noms de la monarquia. Y a la nit es va fer la *retreta*¹⁶ militar.

A l'endemà una gernació formidable omplia la carretera del castell; gent vinguda de tots els pobles de la comarca i que es proposava a anar al castell a alliberar als herois capitans que es varen revolucionar, a Jaca, contra el despotisme de la monarquia borbònica. Aixís es va fer i a dins del castell va parlar el coronel i desde els balcons de la Federació els alliberats.

A la tarda sardanes, i a la nit el mateix, cloguent el programa d'aquells dos dies memorables de la Historia d'Espanya.

¹⁶ Subratllat a l'original.

Y ara, és forços que retrocedim i que expliquem el que havia succeït a la resta d'Espanya el dia 14 d'abril.

En sapiguer els membres del «Comité Revolucionario» que a Barcelona, mes ben dit, a Catalunya s'havia proclamat la República, varen fer dir al rei que si no fugia de grat hauria de fugir per força i el rei, amb molta por, va optar per anarse'n. Allavors es va formar el primer govern provisional de la segona República Espanyola; que era aquest:

President del Consell	Sr. Alcalá Zamora
Estat	Sr. Alejandro Lerroux
Governació	Sr. Miguel Maura
Economia	Sr. Nicolau d'Olwer
Treball	Sr. Largo Caballero
Instrucció Pública	Sr. Marcelí Domingo
Hisenda	Sr. Indalecio Prieto
Justícia	Sr. Fernando de los Rios
Foment	Sr. Alvaro de Albornoz
Marina	Sr. Casares Quiroga
Comunicaciones	Sr. Martínez Barrio

Y així transcorregueren tres mesos fins que el dia 28 de juny es varen celebrar a tot Espanya eleccions de diputats per les Constituents.

A Espanya de Corts Constituents, o sigui de Constitucions, n'hi han hagut 5: una a l'any 1812, una altra en el 1837, en el 1845, en el 1869, en el 1870 i aquesta d'ara que fa 6, i que marca una nova etapa en la política espanyola.

Acabada la Constitució, que es la misió que tenien aquestes Corts, es va elegir el President de la República resultant-hi el Sr. Alcalá Zamora que ja havia estat cap del govern Provisional i que va dimitir en ocasió de discutir-se el célebre article 26. Que ha estat ben triat com a President, ho demostren les rebudes triomfals que li han fet a Barcelona, Palma de Mallorca i a tots els pobles on ha anat.

Al cap d'uns dies se li declarà el govern en crisi i el President de la nació ratificà la confiança en el Sr. Azaña perquè el formés ell. Aquest govern és el que segueix:

President del Consell i Guerra	Sr. Azaña
Estat	Sr. Zulueta
Governació	Sr. Casares Quiroga
Treball	Sr. Largo Caballero
Obras Públicas	Sr. Indalecio Prieto

Agricultura	Sr. Marcellí Domingo
Instrucció	Sr. Fernando de los Rios
Hisenda	Sr. Jaume Carner
Marina	Sr. Josep Giral

Y ara ve l'Estatut de Catalunya.

Tothom sap que un estatut es un reglament o sigui unes lleis recopilades en un document per les quals es poden regir una societat o una regió.

Es a dir, l'Estatut de Catalunya són unes lleis que els catalans hem presentat a Madrid en les quals s'hi destaquen quatre punts com a més importants: Justícia, Hisenda, Ordre Públic i Ensenyança. Així doncs, si l'aproven, com sembla que serà, els catalans ems governarem per nosaltres mateixos, sense descuidar, però, les relacions internes que un estat ha de mantenir amb els altres pobles hispànics.

Josep Pallach

Alumne del Col·legi Empordanès.

La Direcció del Col·legi Empordanès demana benvolença en quant a ortografia catalana. Recent el decret de bilingüisme, els nostres escolars no estan encara prou capacitats per a fer una redacció acurada.

II

Segon Aniversari de la proclamació de la República

Concurs escolar

Tema: República, Llibertat, Autonomia

Alumne: Josep Pallach Carolà – Col·legi Empordanès

Exercici de composició: República, Llibertat, Autonomia.

República, llibertat, autonomia... Tres mots, tres paraules ¡Si en tanquen de significat aquestes tres paraules clares, justes, concises! I com que la meua missió es explicar-les, ara mateix vaig a fer-ho.

¡S.O.S.! ¡S.O.S.! Aquestes senyals fatals les llença un vaixell que s'enfonsa. La gent, esverada, corre d'un costat a l'altre, amb por, constatant que si dintre de pocs moments si no es posa un remei a la via d'aigua, tots moriran engolits per la mar que busca víctimes.

-¡Però el capità! ¡El capità, on és? –demanen a crits tots els homes que componen la tripulació del vaixell en perill.

- Capità! Capità! Salveu-nos; –Però el capità, inepte o mal aconsellat pels seus oficials, no surt i manté el desordre, mentre el mar, alterat, amenaça engolir en el seu pregon abisme la nau juntament amb els homes que hi han.

A la fi, la gent té un moment de serenitat i acorda que un home, que ha donat proves d'una gran valentia, juntament amb enginy i amb sang freda, s'encarregui del comandament del vaixell amb altres homes no menys valents i intel·ligents que ell. Aquests homes, s'imposen, mantenen l'ordre, tapen la via d'aigua i el vaixell sura, tot-hom se salva i arriben a port feliços i tranquils.

I bé; el cas del vaixell que s'enfonsa per culpa del capità, nomenat per la companyia, i que resulta inepte per desempenyar el seu càrrec, s'assembla molt al cas d'una nació que va devallant i es va empobrint sense que el rei, nomenat solament per condició hereditària, pugui fer-hi res per salvar-la, perquè no en sap o perquè està mal aconsellat, fins que el poble, cansat ja de reis i de monarquies, diu ¡prou! I instaura la República, això és, elegeix altres homes, -que si no ho fan bé també els pot treure-, perquè es cuidin de la nació, la treguin del caos i la conduixin a port.

Aquest poble ha proclamat la República. Aquest poble ha provat ja la Monarquia i, veient que no li va bé, prova la República... i si no li va bé la República en provarà una altra, que prou n'hi han, de formes de govern.

A pesar de tot, aquí a Espanya s'hi ha proclamat i, per ara, tot fa pensar que el poble està molt content de tenir-la i que hi ha República per molts anys. A mi, personalment, em plau molt més la forma de govern republicana que la monarquia perquè el poble, per bé que indirectament, es tria els individus que han de regir els seus destins dient ja ben clar que si no li agraden els treurà, sense un cop de força que és necessari en una monarquia.

Ara bé: gairebé sempre la República, i encara més en el cas particular d'Espanya, porta, com a conseqüència, la llibertat. ¿Què és la llibertat? ¿Es llibertat robar la cartera a un senyor? ¿Es llibertat molestar a la gent? ¿Es llibertat malparlar de qualsevol home? ¿Es llibertat, per ventura, criticar a les persones decents? No, llibertat es fer i dir tot el que et vingui en gana, mentre no s'oposi a les lleis ni a les bones costums. El «Diccionario de la lengua espanyola» diu que aquesta Facultat

sols es disfruta en les nacions ben governades; així, doncs, Espanya, en temps de la Monarquia,

no era una nació ben governada perquè no hi havia llibertat.

Hi ha llibertat d'impremta, que és el dret que tens d'imprimir tot el que vulguis, mentre que el que imprimeixis no s'oposi a les lleis; hi ha llibertat de reunió, que és el Dret que té tot-hom de reunir-se, demanant permís, mentre el que hagi de dir no violi les lleis ni les bones costums; hi ha llibertat de cultes, que és la facultat que té tot-hom de practicar la seva religió, però solament en el seus temples; hi ha llibertat d'associació, que és el dret que té tot-hom d'associar-se mentre aquesta societat no traspassi els límits de la llei; hi ha llibertat de tot, mentre, i aquest és el punt principal, no violis les lleis ni les bones costums.

Amb la República, però, també hi ha més o menys llibertats segons el caràcter que tingui, car aquesta pot ésser unitària, com a França, federal, com els Estats Units i federal, com Espanya. La República és unitària quan entre les regions o estats que componen la nació, no hi ha separació, no hi ha disgregació, totes les regions depenen del poder central; és federal quan varis estats s'uneixen i formen una federació, però mantenint cada un els seu règim interior. I, per últim, és federable quan va concedint a les regions l'autonomia per medi d'estatuts degudament refrendats.

Veus aquí una altra de les branques de la República, una altra de les filloles de la República i germana de la llibertat: l'Autonomia. ¿Què és Autonomia? Autonomia és el Dret que té un poble de regir-se políticament i administrativament per ell mateix.

Darrerament l'atorgació de l'autonomia va prenent un increment gran; a l'estranger, Irlanda l'ha obtinguda d'Anglaterra; el parlament Nord-americà ha aprovat, amb el vot en contra del expresident Hoover l'atorgació d'una autonomia molt amplia a Filipines; Austràlia també gaudeix de l'autonomia i hem d'esperar que a la India també se li concedirà.

Aquí, a Espanya, la República ha portat aparellada l'autonomia. Ja ha estat concedida a Catalunya mitjançant el seu estatut que tingué una majoria formidable, i, probablement ho serà també a Basconia, Galícia, València, i totes les regions que ho demanin en les formes adequades, segons digué el Sr. Azaña, president del Consell de Ministres, en el discurs que va pronunciar diumenge passat a Bilbao.

I allavors, quan tinguin totes les regions l'autonomia, serà hora d'arribar a la federació per la qual han suspirat i suspiren tants espanyols... República, Llibertat, Autonomia...! Són tres paraules, les oposades a altres tres paraules: Monarquia, esclavitud i Unitarisme. Amb monarquia, aquí a Espanya no hi havia llibertat; recordeu les presons de Montjuic plenes de gom a gom, els exiliats a França, a Bèlgica, a Amèrica, a tot el món, que per tot el món corrien portant la veu de que l'Espanya adolorida eïreclamava la seva llibertat, llibertat que no tenia però que havia de tenir; recordeu, encara, l'afusellament de Galan i Garcia Henández que moriren defensant la llibertat.

Aquí, a Espanya, durant la Monarquia, no hi havia autonomia; Cuba no la va tenir fins que li van donar els Estats Units, es a dir, una república; Catalunya prou la demanava l'any 7, l'any 19, però mai no l'hi donaren, Basconia també prou la demanava, però res. La Monarquia restava insensible. Fins a l'any 31 no la va tenir Catalunya ¿com la va renir? Amb República! I és que aquestes tres paraules van lligades, són germanes, igual que les altres tres, sinó que mentres que les unes són l'equivalent d'empresonaments, d'exiliaments, d'afusellaments, les altres tres equivalen a pau i germanor entre els homes i entre els pobles. República, Llibertat, Autonomia! Paraules, paraules màgiques que porten els raigs de sol que il·luminen els pobles i enjoien els nostres cors.

Figueres, 14 Abril 1933

Josep Pallac Carolà

Edat 13 anys.